

Länsmuseet, Umeå.

SPARKSTÖTTINGAR.

Ett transportredskap av stor betydelse var förr sparkstöttingen. Nästan ingenting är känt om dess tillverkning och utbredning i äldre tid utom att redskapet före 1880 tycks ha varit inskränkt till kusttrakterna mellan Nordmaling och Haparanda. Avsikten med nedanstående frågor är att söka kartlägga de handgjorda sparkarnas utseende, förekomst och användning samt även den begynnande industriella tillverkningen. Det är viktigt, att ungefärligt årtal för de olika uppgifterna i görligaste mån anges. Sagesmannens namn, ålder och födelseort bör även antecknas. Svaren postas i bifogade svarskuvert, som ej behöver frankeras.

Umeå i juni 1965.

1. BENÄMNING.

Kallas redskapet spark eller sparkstötting? Finns dialektord för redskapet? Känner man till benämningen rännuly? Kan detta ord även beteckna andra föremål? Vad har de olika delarna kallats (t. ex. medspetsar, sits, medar)?

2. UTSEENDE.

Förekom i Er trakt sparkstöttingar utan handtag mellan de upprättstående stolparna? Hur långt fram i tiden var de i bruk? Har det förekommit enmediga sparkar? Varför? Hur såg trämedarna ut? Genomskärning? Var de järnskodda? Vallades de? Var medarnas spetsar starkt uppsvängda? Har det funnits sparkar med låda under sitsen? Vad användes lådan till? Hur såg sitsen ut? Av spjälor? Var några delar svarvade? Vilka träslag ingick? Var sparken målad? När kom sparkar med järnmedar i bruk? De första industriellt tillverkade?

3. TILLVERKNING.

Tillverkades sparkarna hemma eller av särskilda slöjdare (industrier)? Vad hette i så fall tillverkarna och när verkade de? Hur pass omfattande var tillverkningen? Var tillverkningen en heltidssyssla eller gjorde slöjdaren (industrin) även andra föremål? Varifrån kom materialet? Hur skedde avsättningen? Tillverkades de enbart på beställning?

4. ANVÄNDNING.

När kom sparken i bruk i bygden? Har man haft olika sparkar för skilda ändamål? Användes sparken huvudsakligen som färdmedel eller för gods-transporter? Har man använt särskilda lastlådor på sitsen? Har man gjort (regelbundna) långfärder? Hur långa? När? Har sparktävlingar förekommit? När? Vem anordnade? Användes brodd? Hur såg den ut? Varifrån fick man den förr? Har medarna varit försedda med någon tillsats för att sätta foten på? Benämning? Har sparkstötting spänts efter häst? Hur? Hur stod då

körsvennen? Använde man något skydd mot uppkastad snö från hästhovarna?
Har man anordnat "sparkpartier" av samma art som slädpartier? Var det
några grupper, som använde spark särskilt mycket (skolbarn, åldringar,
arbetare etc.)? Hur är det nu? Används spark lika mycket nu som förr?
När började den försvinna? Varför? Ökade användningen under andra
världskriget? Har man jämsides med eller i stället för spark använt en
kälke av den typ, som brukar kallas drög (med en plattform vilande på
fyra stolpar, varav de bakre är högre och användes för att vila händerna
på då man skjuter fordonet)?